

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl GMO Europos Sąjungoje (papildomoji nuomonė)

(2012/C 68/11)

Pranešėjas **Martin SIECKER**

2011 m. kovo 16 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktu, nusprendė parengti papildomąją nuomonę dėl

GMO Europos Sąjungoje
(papildomoji nuomonė).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gruodžio 21 d. priėmė savo nuomonę.

477-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. sausio 18–19 d. (sausio 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 160 narių balsavus už, 52 – prieš ir 25 susilaukė.

1. Genetiškai modifikuoti organizmai ES – gairės būsimoms diskusijoms

1.1 Genetiškai modifikuoti organizmai (GMO) yra sudėtinga diskusijų tema. Genų inžinerija kelia ir didelį susidomėjimą, ir didžiulį nerimą. Diskusijos dažnai būna audringos ir jose reiškiamos prieštaringos nuomonės: net kai diskusijos yra racionalios ir šalininkai, ir priešininkai linkę realybę vertinti subjektyviai ir nepaisyti niuansų. Be to, susidaro įspūdis, kad ne tik nesutampa požiūris į genų inžinerijos privalumus ir trūkumus, bet smarkiai abejojama ir daromos įvairios prielaidos (net ir pačiame EESRK) dėl, be kitų klausimų, ES vykdomo GMO teisinio reguliavimo pobūdžio ir masto. Tai apmaudu, nes ši tema yra svarbi, sudėtinga politiniu požiūriu ir nusipelno kokybiškesnių diskusijų.

1.2 Dabartinė Europos Sąjungos GMO teisinė bazė šiuo yra keičiama. Esant tokioms aplinkybėms EESRK artimiausiu metu dažniau reikš savo nuomonę dėl genų inžinerijos politikos ir jai taikomų teisės aktų. Norint pasirėngti minėtoms būsimoms diskusijoms ir pasirinkti jų kryptį, šioje nuomonėje apžvelgiama susidarę padėtis, diskusijos dėl GMO, taip pat ES vykdomas jų reguliavimas. Šiuo atveju reikia atsižvelgti į skirtingus aspektus, visų pirma etinius, aplinkosauginius, technologinius, socialinius bei ekonominius, teisinius ir politinius klausimus. Nagrinėjant visus šiuos klausimus, kurie kyla dėl potencialiai neribotų genų inžinerijos galimybių ir sparčios genų inžinerijos produktų raidos, reikia neužmiršti plataus visuomeninio konteksto. Ši nuomonė turėtų tapti pagalbine priemone rengiantis subalansuotoms ir vaisingoms politinėms diskusijoms dėl šių svarbių klausimų.

1.3 Šioje nuomonėje bus tik atkreiptas dėmesys į pagrindinius diskusijos klausimus ir paminėta keletas pagrindinių su GMO ir ES vykdomu šios srities reguliavimu susijusių dilemų. Daugeliu šių temų prireiks išsamesnių (tiriamųjų) EESRK nuomonių ir Komitetas išsipareigoja šios tiriamosios veiklos imtis artimiausiu metu. Pirmenybę reikėtų teikti galiojančių

Europos Sąjungos GMO teisės aktų įvertinimui, galimam jų persvarstymui ir reguliavimo spragų, atskleistų šioje nuomonėje, ištaisymui. EESRK išsipareigoja artimiausiu metu šiais svarbiais klausimais parengti platesnes nuomones.

2. Genų inžinerijos istorija

2.1 Nuomonės skiriasi net genų inžinerijos istorijos klausimu. GMO priešininkai sako, kad tai visiškai naujos technologijos, kurių pavojai dar neaiškūs ir dėl kurių kyla etinių abejonių, GMO šalininkai genų inžineriją vadina šimtamečių augalų selekcijos tradicijų ir gamybos procesų, kuriuose naudojamos mielės, bakterijos ir grybai, tąsa. Vis tik objektyvūs faktai rodo, kad genų inžinerija yra kažkas visiškai naujo ir skiriasi nuo minėtų istorinių veiklos rūšių. Genetikos atsiradimas įkūnija galutinę skiriamąją liniją tarp „senųjų“ ir „naujųjų“ biotechnologijų. James D Watson ir Francis Crick 1953 m. atradus dvigubos spiralinės DNR struktūrą buvo atskleistas žmogaus ir visos mus supančios floros ir faunos genetinis kodas ir tai leido mokslininkams pradėti revoliucingas manipuliacijas genų lygmeniu, t.y. gyvybės pagrindą sudarančių elementų lygmeniu.

2.2 Genų inžinerija atsirado 1973 m., kai JAV mokslininkai atliko pirmus sėkmingus rekombinacinės DNR bandymus su bakterijomis. Galimybė nustatyti, atskirti, padauginti ir perkelti tam tikrus genus į kitą gyvą organizmą leido mokslininkams pirmą kartą konkrečiai pakeisti paveldėtas genetines gyvų organizmų savybes siekiant rezultato, kurio neišmanoma pasiekti natūraliu, pavyzdžiui, reprodukcijos ir (arba) natūralios rekombinacijos būdu. Iki tol taikant tradicinius selekcijos ir kryžminimo metodus buvo kryžminami ištisi (tos pačios rūšies) genomai ir po to bandoma tinkamas savybes toliau perduoti atvirkštinės atrankos būdu. Nors genų inžinerija leido padidinti manipuliavimo tikslumą, genų įvedimas į kitą organizmą (ar rūšį) išlieka nestabilus ir negarantuotas procesas, turintis šalutinį poveikį ir sunkiai numatomų padarinių modifikuojamam genomui ir sąveikai su aplinka. Be to, dar nieko nežinoma apie ilgalaikes pasekmes.

2.3 Nuo 1975 m. genų inžineriją pradėta sparčiai vystyti. Pirmi komerciniai (medicininiai) genetiškai modifikuoti produktai į rinką pradėti tiekti jau 1982 m. Dešimto dešimtmečio pradžioje atsirado transgeniniai augalai ir gyvūnai. Bėgant metams taip pat peržengtos rūšis skiriančios ribos. Pavyzdžiui, kiaulės genas įterptas į tam tikrą pomidorų rūšį, jonvabalio genas į tabako augalą, o žmogaus genas į bulių. Genų inžinerija yra iš esmės nauja ir potencialiai rizikinga technologija, kadangi peržengiama natūralios ribos tarp rūšių, neįmanoma numatyti ilgalaikių pasekmių ir galimi padariniai (aplinkai) yra neįvertinti. Į tai reikia atsižvelgti vykstant GMO reguliavimą ES ir valstybėse narėse, įvairiose ES nepriklausančiose valstybėse ir tarptautiniais susitarimais.

3. Susiję sektoriai ir visuomenės požiūris į GMO

3.1 Genų inžinerija taikoma šiuose sektoriuose: žemės ūkio ir maisto produktų (visų pirma užtikrinant atsparumą pesticidams), medicinos ir farmacijos (vaistai, genų diagnostika, genų terapija), naftos chemijos ir ginklų pramonės. Šiuos sektorius dažnai vadina žaliųjų, raudonųjų ir baltųjų biotechnologijų sektoriais.

3.2 Genų inžinerija šiuose sektoriuose kelia skirtingus prieštaravimus. Politikų ir visuomenės nuogastavimai ir abejonės daugiau susiję su konkrečiais produktais negu su pačiomis genų inžinerijos technologijomis. Medicininiai produktai paprastai vertinami palankiai, o karščiausiai diskutuojama dėl žemės ūkio ir maisto produktų. Svarbus diskusijų aspektas – viena vertus, naudingumo ir būtinybės ir, antra vertus, abejonų ir galimų pavojų, pusiausvyra. Daugeliui žmonių mano, kad genų inžinerija yra svarbus ir viltį teikiantis indėlis į sunkių žmonių ligų gydymą, bet dabartinės kartos žemės ūkio ir maisto GMO vartotojams teikiami privalumai yra toli gražu ne tokie akivaizdūs (suteikiamos grynai agronominės savybės, kurios naudingos gamintojams). Beje, prieš išduodant leidimus genetiškai modifikuotiems medicininiams produktams keliami saugumo reikalavimai ir atliekami klinikiniai tyrimai visada buvo gerokai griežtesni ir išsamesni negu procedūros, kurių laikomasi prieš įvedant GMO į aplinką arba maisto produktus.

3.3 Ir visuomeniniu, ir reguliavimo požiūriu reikėtų skirti dvi genų inžinerijos rūšis: vienu atveju dirbama uždaroje ir izoliuotose patalpose, pavyzdžiui, laboratorijose, pramonės objektuose ir šiltnamiuose, taikant izoliavimo ir saugos priemones, kurios leidžia išvengti bet kokio atsitiktinio GMO išleidimo, o antru atveju atviroje aplinkoje, be galimybių izoliuoti sodinami arba išleidžiami į aplinką genetiškai modifikuoti augalai ar gyvūnai, kurie būdami gyvi organizmai gali nekontroliuojamai ir nesusitardomai daugintis ir sklirti biosferoje, o jų poveikio biologinei įvairovei bei sąveikos su ja neįmanoma numatyti.

3.4 Vis dėlto tuo atveju, kai augalai auginami atviroje aplinkoje, reikia išskirti dvejopo pobūdžio situacijas: pirma, kai auginamų augalų ir laukinių rūšių susikryžminimas yra įmanomas,

kadangi pastaroji rūšis auga šalia, ir atvejus, kai susikryžminimas neįmanomas, nes aplinkoje nėra netoli modifikuoto organizmo augančių laukinių rūšių. Rengiant reglamentavimo sistemą dėl GM augalų auginimo atviroje žemės ūkio aplinkoje svarbu tokią nuostatą įtraukti.

3.5 Bet tai nėra esminis skirtumas tarp raudonųjų ir žaliųjų biotechnologijų: žemės ūkio ir maisto sektoriuose fundamentalieji moksliniai tyrimai taip pat gali vykti saugiai ir novatoriškai, izoliuotose laboratorijose, panašiai kaip seniai priimta medicininių biotechnologijų atveju. Genetiškai modifikuoti enzimai taip pat yra plačiai naudojami maisto gamybai izoliuotoje aplinkoje, bet jie neišlieka galutiniame produkte gyvų organizmų pavidalu ir nepatenka į aplinką. Skirtumas tarp naudojimo izoliuotoje aplinkoje ir išleidimo į aplinką, taip pat tarp fundamentaliųjų mokslinių tyrimų ir komercinių produktų yra esminiai politinės diskusijos dėl GMO, visuomenės požiūrio ir vartotojų reakcijos į GMO elementai.

3.6 Remiantis įvairiomis nuomonės apklausomis, įskaitant Eurobarometro apklausas⁽¹⁾, taip pat akademinę literatūrą, ES GMO – ypač maisto, pašarų ir žemės ūkio srityse – labai skeptiškai arba netgi neigiamai vertinančių piliečių yra dauguma ir ta dauguma vis didėja. Valstybių narių vyriausybės GMO klausimu taip pat laikosi skirtingos nuomonės ir politikos. Įnirtingi priešinkai – Austrija, Vengrija, Italija, Graikija, Lenkija ir Latvija – stoja prieš aktyvius šalininkus – Nyderlandus, Jungtinę Karalystę, Švediją, Ispaniją, Portugaliją ir Čekiją. O daugelis valstybių narių nėra pasirinkusios jokios pozicijos.

3.7 Šie skirtingi požiūriai apsunkina ir stabdo sprendimų priėmimo GMO klausimais procesą. Komisija paprastai vienašališkai išduoda leidimus, kadangi valstybės narės nėra pajėgios priimti sprendimų dėl GMO leidimų kvalifikuota balsų dauguma taikant komitologijos procedūrą. Nors faktiškai nuo 1999 iki 2004 m. buvo laikomasi GMO leidimų moratoriumo, ES per tą laiką nepavyko surengti esminių diskusijų, kurios būtų leidusios nustatyti vieningesnę nuomonę grindžiamą Europos GMO strategiją. Pastaraisiais metais padaugėjo valstybių narių, kurios draudžia GMO auginimą savo teritorijoje. Neseniai Komisijos priimtas sprendimas dėl didesnės (sub)nacionalinio lygmens laisvės priimti sprendimus dėl genetiškai modifikuotų kultūrų auginimo uždraudimo sulaukė gausios valstybių narių, Europos Parlamento, įvairių pilietinės visuomenės organizacijų ir pramoninkų kritikos ir taip pat buvo kritikuotas EESRK neseniai priimtoje nuomonėje⁽²⁾. Bet kuriuo atveju nepriimtina tai, kad gresia pavojus atsidurti politinėje aklavietėje tokiu svarbiu klausimu kaip GMO.

⁽¹⁾ Naujausia Eurobarometro apklausa yra „Europiečiai ir biotechnologijos 2010 m.“ (angl. *Europeans and Biotechnology in 2010*) http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_winds_en.pdf

⁽²⁾ CESE, OL C 54, 2011 2 19, p. 51.

3.8 Įvairios pilietinės visuomenės organizacijos ir suinteresuotieji subjektai reiškia savo susirūpinimą GMO klausimu dėl skirtingų su aplinka, gyvūnų gerove, vartotojų, ūkininkų arba bitininkų interesais, kaimo ir pasauline plėtra, etika, religija ir kt. susijusių prižasčių. Pats Europos Parlamentas, taip pat EESRK ir nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos bei nepriklausomi mokslininkai ne kartą kritikavo GMO ir jų reguliavimą. Šalininkų gretose daugumą sudaro stambios genų inžinerijos patentus turinčios įmonės ir kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant kai kuriuos su GMO dirbančius ūkininkus ir mokslininkus, taip pat tarptautiniai prekybos partneriai, kuriems lankstesnis GMO reguliavimas Europos Sąjungoje įkūnija svarbius ekonominius interesus. Keletas iš dažniausiai nurodomų GMO privatumų aptariami 5 skyriuje.

3.9 Ir už ES ribų plačiai (politine ir socialine prasme) priešiamasi GMO maisto produktuose ir aplinkoje, ypač tokiose šalyse kaip Japonija, Šveicarija, Korėja, Naujoji Zelandija, Meksika, Filipinai ir įvairios Afrikos valstybės. Tačiau kai kuriose šalyse GMO auginami plačiu mastu: 2010 m. GMO pasėlius auginama daugiau nei 15 mln. ūkininkų ir toks plotas siekė apie 150 mln. hektarų (visų pirma sojų, kukurūzų, medvilnės). Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad 90 proc. viso pasėlių ploto buvo vos 5 šalyse: JAV, Kanadoje, Argentinoje, Brazilijoje ir Indijoje. Nepaisant to, šiose šalyse nuomonės GMO klausimu nesutampa. Iš tiesų pastaruosiu metu visuomenė pradėjo reikšti daugiau kritinių pastabų, visų pirma dėl incidentų, kai netyčia buvo paskleistos tokios genetiškai modifikuotos kultūros kaip kukurūzai ir ryžiai, taip pat dėl teismų sprendimų sambūvio klausimu. Reikia pabrėžti, kad šiose šalyse nėra privalomo ženklinimo, o tai reiškia, kad vartotojai neinformuojami apie jų vartojamus GMO ir, vadinasi, pasirenka neturėdami informacijos.

4. Ekonominiai interesai, intelektinė nuosavybė ir rinkos koncentracija

4.1 Galima finansinė GMO panaudojimo augalų selekcijos sektoriuje nauda būtų didelė. Metinė pasaulinės sėklų rinkos apyvarta viršijo 35 mlrd. EUR ir tai yra dar didesnės produktų rinkos, kurios apyvarta siekia šimtus milijardų eurų, pagrindas.

4.2 Genų inžinerijos technologijos ir komercializacija padarė stulbinančią pažangą ir tai turėjo didelį poveikį sektoriaus struktūrai. Daugiau nei penkiasdešimt metų intelektinės nuosavybės apsauga augalų selekcijos srityje vykdoma remiantis „augalo veislės teisine apsauga“, kuri yra apibrėžta įvairiomis tarptautinėmis sutartimis. Viena iš šios naujų veislių kūrimams suteiktos laikinos išimtinės teisės išimčių yra vadinamoji „augintojams taikoma išimtis“. Tai suteikia galimybę kitiems ūkinės veiklos vykdytojams naudoti saugomas veisles naujoms, tobulesnėms veislėms išvesti be augalo veislės teisinės apsaugos turėtojų leidimo. Tokia išimtis neegzistuoja jokiam kitame sektoriuje ir ją lemia tai, kad naujas veisles galima išvesti tik naudojant senesnes veisles.

4.3 Molekulinės biologijos, kurios ištakos yra ne žemės ūkio sektoriuje, vystymasis lėmė tai, kad patentų teisė pradėta taikyti augalų selekcijos sektoriuje. Dėl keleto prižasčių patentų teisė ir augalo veislės teisinė apsauga yra nesuderinamos. Visų pirma todėl, kad patentų teisėje nenumatyta augintojams taikoma išimtis. Tai reiškia, kad patento savininkas gali reikalauti išimtinės teisės į genetinę medžiagą ir kitiems uždrausti ją naudoti arba reikalauti įsigyti brangiai kainuojančias licencijas. Priešingai negu augalo veislės teisinė apsauga, patentų teisė neskatina atvirų inovacijų ar ekonomines paskatas diegti naujoves derinti su kitų visuomenės interesų apsauga.

4.4 Vis dėlto kova už teises šioje srityje tuo neapsiriboja. 1998 m. priimta Europos direktyva dėl biotechnologinių išradimų patentabilumo⁽³⁾ suteikia galimybę patentus naudoti su augalais susijusių išradimų apsaugai. Augalų genai ir genų sekos gali būti patentuojami, o augalų veislės ne. Toks aiškėjimas kelia abejonių. Pagrindiniai daugiašaliai augalų selekcijos koncernai teigia, kad jei gali būti patentuojamos genetinės savybės, tai ir pačiai rūšiai netiesiogiai taikoma patentų teisė⁽⁴⁾. Tokiu atveju norintieji tęsti inovacijas nebegali naudoti veislių, kurios yra užpatentuotos. Tai žalinga žemės ūkio biologinei įvairovei ir lemia tai, kad kiti subjektai negali naudoti įdomių savybių turinčių augalų tolesnėms inovacijoms. Medicininių biotechnologijų raida atspindi galimas neigiamas tokio požiūrio pasekmes: dėl griežtos patentų apsaugos ir aukštų kainų tik tam lėšų turintys asmenys yra pajėgūs įsigyti naujus produktus, o skurstantieji, kuriems jų labiausiai reikia, jais pasinaudoti negali. Augalų selekcijos sektoriuje galimi tokie pat nepageidautini poslinkiai.

4.5 Per pastaruosius keletą dešimtmečių augalų selekcijos sektoriuje įvyko stulbinanti koncentracija, visų pirma dėl patentų apsaugos ir reguliavimo reikalavimų. Jei iki tol veiklą vykdė šimtai įmonių, šiandien pasaulinėje rinkoje dominuoja tik keletas stambių subjektų. 2009 m. vos dešimt korporacijų valdė beveik 80 proc. pasaulinės sėklų rinkos, o trys stambiausios netgi 50 proc. Toms pačioms tarptautinėms bendrovėms priklausė maždaug 75 proc. pasaulinės žemės ūkio chemijos pramonės. Tai jau ne vien augalų selekcija užsiimančios bendrovės, bet pasaulinės korporacijos, taip pat plėtojančios veiklą maisto pramonės, pesticidų, chemijos, energetikos ir farmacijos sektoriuose. Be to, jos dažnai gamina susietus produktus, pavyzdžiui, genetiškai modifikuotus augalus, kurie yra atsparūs konkrečiam tos pačios bendrovės platinamam pesticidui. Toks susiejimas leidžia saujelei tarptautinių bendrovių griežtai kontroliuoti visą maisto produktų ir susijusių produktų gamybos grandinę ir kelia pavojų pasirinkimo laisvei, produktų prieinamumui, atviroms inovacijoms ir genetinei įvairovei. Bet kuriuo atveju tokio masto rinkos koncentracija ir monopolis yra nepageidautini, ypač tokiuose svarbiuose sektoriuose kaip žemės ūkis ir maisto gamyba, o EESRK ir ES turi tam skirti išskirtinį dėmesį.

⁽³⁾ 1998 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/44/EB dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos (OL L 213, p. 13).

⁽⁴⁾ Žr. bylą C-428/08, Monsanto Technology.

5. Kitos su GMO susijusios problemos

5.1 Yra daug įvairaus pobūdžio su GMO susijusių problemų. Nuomonės GMO privalumų ir trūkumų klausimu labai skiriasi, o diskusijos audringos, jose reiškiami labai griežta nuomonė. Ši nuomonė per trumpa, kad būtų galima išsamiai pristatyti šias diskusijas, bet norime atkreipti dėmesį į keletą svarbių klausimų. Dažnai minimi šie genų inžinerijai palankūs argumentai: reikia įveikti badą, aprūpinti maistu produktais sparčiai gausėjančius pasaulio gyventojus ir kovoti su klimato kaita. Iš tiesų būtina plėtoti nepriklausomus mokslinius tyrimus visose šiose srityse ir EESRK pabrėžia, kad tokiems moksliniams tyrimams būtina (ir toliau) skirti Europos struktūrinį finansavimą siekiant ne tik skatinti mokslines ir komercines inovacijas, bet ir išnagrinėti technologijų pažangos socialinį, ekonominį, aplinkosauginį ir kitokį poveikį.

5.2 Genetiškai modifikuoti augalai niekada neišspręs bado ir skurdo problemų. Paprasčiausiai padidinus našumą, nebūtinai pagerės maisto produktų paskirstymas. Deja, bet norint spręsti rimtą veiksmingo aprūpinimo maistu problemą, labai svarbu geresnės galimybės pasinaudoti žeme, propaguoti sąžiningesnį turto paskirstymą, remti prekybos susitarimų tvarumą ir sumažinti prekių kainų svyravimą. Nors biotechnologijos tikrai nėra panacėja, FAO savo pastarojo laikotarpio pranešimuose nurodė, kad biotechnologijos duoda svarbią žemės ūkio ir ekonominę naudą trečiųjų šalių ūkininkams, pirmiausia smulkiems. Argumentas, kad genetiškai modifikuoti augalai yra gyvybiškai svarbūs sprendžiant pasaulines bado ir skurdo problemas, pasigirdo vos pradėjus kalbėti dar genų inžinerijos technologijų pradžioje. Buvo pranašaujama, kad daugiau vitaminų ar maistinių medžiagų turintys augalai padės įveikti badą ir ligas trečiojo pasaulio šalyse. Jei žemės ūkio kultūros turėtų tokių savybių kaip, pavyzdžiui, atsparumas sausrai, druskingumui arba šalnomis ar kitokio pobūdžio streso veiksniams, tai leistų jas auginti ten, kur iki šiol tai buvo neįmanoma. Taip pat buvo žadamas didesnis derlius. Tačiau, nepaisant dešimtmečių viltingų užuominų, iki šiol nė viena iš šių revoliucingų kultūrų savybių nėra komerciškai išvystyta. Iš tiesų finansinės paskatos kurti tokias kultūras yra menkos, kadangi jos visų pirma būtų skirtos labiausiai skurstančioms ir pažeidžiamiausioms pasaulio gyventojų grupėms. Net jei kitos kartos GMO bus atsparesni stresui ir užtikrins pažadėtą didesnę derlių, tai dar nebūtinai išspręs pasaulinę bado problemą, kadangi didžioji dalis besivystančių šalių dirbamų žemių yra naudojama eksportui į turtingas šalis skirtoms prabangos prekėms gaminti. Be to, dauguma šiuo metu rinkoje esančių genetiškai modifikuotų kultūrų yra auginama šerti gyvuliams, kurie skirti aprūpinti mėsa ir pieno produktais vakariečius (90 proc. ES importuojamų sojų), arba gaminti biokurui ir plastikui. Dėl vis platesnio maistinių kultūrų naudojimo ne maistui išaugo pasaulinės biržos prekių ir maisto kainos, o dėl to pasaulyje tik padidėjo aprūpinimo maistu nesaugumas ir skurdas⁽⁵⁾.

5.3 Taigi, pasaulinė maisto krizė visų pirma yra ne gamybos, o paskirstymo problema (pasaulinė gamyba sudaro 150 proc.

pasaulinio suvartojimo), kurią išspręsti padėtų ne žemės ūkio inovacijos, o politinės ir ekonominės priemonės. EESRK pripažįsta, kad apsirūpinti maistu pasaulyje bus dar sunkiau dėl spartaus gyventojų skaičiaus didėjimo. Tokios tarptautinės organizacijos kaip Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), didelės NVO, pavyzdžiui, „Oxfam“, ir neseniai paskelbta Jungtinių Tautų autoritetingos žemės ūkio mokslų institucijos, Tarptautinio vystymuisi skirtos žemės ūkio mokslų ir technologijų vertinimo (IAASTD) komisijos, ataskaita vieningai pabrėžia tvaraus ūkininkavimo, kuris leidžia užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą ir savarankiškumą, svarbą. Šie autoritetingi vertinimai patvirtina, kad būtina tvari ir ekologiška ūkininkavimo praktika ir metodai, ir nurodo, kad svarbus vaidmuo turėtų tekti ne tiek GMO kiek alternatyviems metodams. Geriausias tokio alternatyvaus metodo pavyzdys yra IAASTD ir kitų minima selekcija pasinaudojant žymenimis, kurią taikant naudojami žymenys siekiant tikslingai ir veiksmingai atrinkti tam tikras savybes, bet nesiimama rizikingų arba neprognozuojamų genetinių manipuliacijų ar genų transplantacijos. Selekcijos pasinaudojant žymenimis veiksmingumas jau įrodytas ir ji pigesnė už genų inžineriją, todėl galėtų tapti ginčų nekeliančia GMO alternatyva, o mažesnė kaina padėtų išvengti patentų ir rinkos koncentracijos problemų. Nors būsimas GMO potencialas neturi būti nuvertintas, sąmoningas sprendimas vystyti ne genų inžinerijos metodus ir tvaraus ūkininkavimo praktiką galėtų ES suteikti didelių konkurencinių privalumų, kurių ji neturėjo GMO atveju. Aktyviai investuodama į tvarų žemės ūkį ES sugebės užimti unikalią ir inovacijomis pagrįstą pasaulinio lyderio poziciją, kuri turės teigiamą poveikio ES ekonomikai ir užimtumui, inovacijoms ir konkurencingumui. Be to, tai turėtų labiau atitikti būsimoje BŽŪP numatytą, biologinei įvairovei palankų ES ūkininkavimo modelį.

5.4 Genų inžinerijos šalininkai ją taip pat laiko priemone, galinčia padėti prisitaikyti prie klimato kaitos padarinių ir juos sušvelninti. Bet ir šiuo atveju dabartinės kartos į rinką tiekiamos genetiškai modifikuotos kultūros neturi jokių naudingų savybių. Iš tiesų didžiausio dėmesio sulaukęs produktas, iš genetiškai modifikuotų kultūrų gaminamas biokuras, jau daro neigiamą poveikį pasaulinėms žaliavų ir maisto kainoms bei tiekimui ir vis dar lemia stiprią priklausomybę nuo iškastinio kuro.

5.5 Jokiu būdu negalima atmesti galimybės, kad GMO gali padėti išspręsti tokius pasauliui gresiančius pavojus kaip badas, skurdas, klimato kaita ir ekologinės problemos, bet reikia pripažinti, kad dabartinės kartos GMO nebuvo sukurti tuo tikslu ir tam nėra tinkami. Jų savybės kol kas apsiriboja gamintojams duodama nauda, pavyzdžiui, tokia kaip atsparumas pesticidams. Tik (mokslinės) diskusijos leistų nuspręsti, ar dėl tokių kultūrų pesticidai naudojami mažiau ar daugiau, bet GMO indėlis neatrodo neginčytinai teigiamas. Vis daugiau tyrimų atkreipiamas

⁽⁵⁾ Kaip buvo pabrėžta 2011 m. spalio mėn. 20 d. EESRK Briuselyje surengtame klausyme „Žemės ūkio biotechnologijos: genetiškai modifikuotas maistas ir pašarai ES“.

dėmesys į ilgalaikes pasekmes, kurios apima intensyvios monokultūros plitimą, atsparumo pesticidams stiprėjimą, gruntinių vandenių taršą, smarkų vietinės biologinės įvairovės sumažėjimą ir pavojų žmonių sveikatai, kurį kelia ilgalaikis tam tikrų pesticidų, naudojamų kartu su GMO, poveikis. Dalį šių pasekmių galima sieti su netinkama ūkininkavimo praktika, bet kadangi dabartinės kartos GMO platinami kaip su pesticidais, nuo kurių jie priklauso, susietų produktų paketai, reikia objektyviai įvertinti šiuos tarpusavyje susijusius produktus ir jų poveikį aplinkai ir visuomenei ⁽⁶⁾.

5.6 Kita rimta su genų inžinerija susijusi problema yra vartotojų ir ūkininkų galimybė pasirinkti. Ji rūpi ir ES, ir ne ES šalims. Besivystančiose pasaulio šalyse dėl aukštos patentuotų sėklų kainos, išimtinio pirkimo išpareigojimų ir tradicinės ankstesnio derliaus sėklų kaupimo praktikos draudimo ūkininkams, ypač neturintiems smulkiems ūkininkams, kyla rimtų socialinių, ekonominių ir kultūrinių dilemų. Tokiose šalyse kaip JAV, Kanada, Argentina ir Brazilija, kuriose GMO auginimas yra plačiai paplitęs, smarkiai sumažėjo pasėlių įvairovė. Beveik 80 proc. visų pasaulyje auginamų sojų yra genetiškai modifikuotos, taip pat ir 50 proc. medvilnės, daugiau nei 25 proc. kukurūzų ir daugiau nei 20 proc. rapsų. ES vartotojų ir ūkininkų pasirinkimo laisvę turėtų užtikrinti ženklavimo reikalavimai. Tačiau norint užtikrinti šią ūkininkų ir vartotojų pasirinkimo laisvę būtina visiškai ir patikimai atskirti gamybos naudojant genų inžineriją ir nenaudojant genų inžinerijos grandines. Svarbus tokio atskyrimo aspektas yra būtinybė priimti griežtus sambūviui taikomus teisės aktus, kuriuose būtų numatytos veiksmingos žalos aplinkai ir (arba) ekonominės žalos, padarytos dėl netyčinio užteršimo, atlyginimo ir atsakomybės už ją taisyklės, gamybos grandinės sertifikavimo ir atskyrimo sistemos, taip pat grynumo ir ženklavimo reikalavimai, taikomi genetiškai modifikuotų medžiagų priemonėms genetiškai nemoifikuotose sėklose ir pagamintuose produktuose.

6. Teisės aktai ir politikos persvarstymas

6.1 Nuo 1990 m. ES kūrė išsamią GMO teisinę bazę, kuri, kaip ir pačios technologijos, nuolat tobulinama ir buvo ne kartą persvarstyta. Todėl šiandien naudojamas sudėtingas direktyvų ir reglamentų arsenalas, kurio svarbiausi komponentai yra šie:

- Direktyva 2001/18/EB dėl GMO apgalvoto išleidimo į aplinką ⁽⁷⁾,
- Reglamentas (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų ⁽⁸⁾,
- Reglamentas (EB) Nr. 1830/2003 dėl genetiškai modifikuotų organizmų ir iš jų pagamintų maisto produktų ir pašarų susekamumo ir ženklavimo ⁽⁹⁾,

- Reglamentas (EB) Nr. 1946/2003 dėl GMO tarpvalstybinio judėjimo (Biologinės įvairovės konvencijos Kartachenos biosaugos protokolo įgyvendinimas) ⁽¹⁰⁾,

- Direktyva 2009/41/EB dėl riboto genetiškai modifikuotų mikroorganizmų naudojimo ⁽¹¹⁾.

6.2 Dabartinės GMO leidimų išdavimo ir naudojimo taisyklės grindžiamos tam tikrais (teisinais) principais:

- nepriklausomas, mokslškai pagrįstas leidimų išdavimas prieš įvedant,
- griežta žmonių ir gyvūnų sveikatos ir gerovės ir aplinkos būklės bei gerovės apsauga remiantis atsargumo principu ir principu „teršėjas moka“,
- pasirinkimo laisvė ir skaidrumas visoje maisto grandinėje ir kitų vartotojų interesų apsauga, pavyzdžiui, informuojant visuomenę ir užtikrinant jos dalyvavimą,
- atsižvelgimas į vidaus rinką ir tarptautinius išpareigojimus,
- teisinis tikrumas,
- subsidiarumas ir proporcingumas.

6.3 Tačiau išlieka keletas spragų, kadangi vis dar nėra konkrečių ES teisės aktų ar politikos svarbiais su GMO įvedimu susijusiais klausimais, tokiais kaip:

- GMO sambūvis su ekologiniu ir tradiciniu žemės ūkiu,
- žalos aplinkai ir (arba) finansinės žalos, padarytos dėl GMO išleidimo ar netyčinio ekologiškų ar tradicinių produktų užteršimo, atlyginimo ir atsakomybės už ją taisyklės ir sąnaudų, patirtų dėl sambūvio ir grandinės sertifikavimo siekiant išvengti susijungimo, kompensavimo sistemos,

⁽⁶⁾ Žr. 5 išnašą.

⁽⁷⁾ OL L 106, 2001 4 17, p. 1.

⁽⁸⁾ OL L 268, 2003 10 18, p. 1.

⁽⁹⁾ OL L 268, 2003 10 18, p. 24.

⁽¹⁰⁾ OL L 287, 2003 11 5, p. 1.

⁽¹¹⁾ OL L 125, 2009 5 21, p. 75.

- grynumo ir ženklavimo reikalavimai, taikomi genetiškai modifikuotų medžiagų priemonėms genetiškai nemodifikuotose sėklose ir dauginamojoje medžiagoje,
- ženklavimo reikalavimai, ypač taikomi pašaru su GMO šertų gyvulių mėšai ir pieno produktams, taip pat suderinti produktų be GMO ženklavimo standartai,
- bendras GMO ženklavimo reikalavimų sugriežtinimas siekiant užtikrinti vartotojų pasirinkimo laisvę, įskaitant „atsitiktinio patekimo“ teisinį paaiškinimą ir galimą griežtesnių ribinių verčių nustatymą,
- transgeniniams arba klonuotiems gyvuliams ir iš jų pagamintiems (maisto) produktams taikomos taisyklės, visų pirma susijusios su leidimų išdavimu ir ženklavimu,
- tvirtai įteisinta valstybių narių ir (ar) autonominių regionų teisė siekti dalinio arba visiško GMO auginimo uždraudimo dėl įvairių priežasčių, įskaitant aplinkosaugines, socialines ir ekonomines, etines ir kitas abejones.

6.4 Nors Komisija 2010 m. liepos mėn. pateikė teisėkūros pasiūlymą, kuriuo įteisinamas GMO auginimo ribojimas arba uždraudimas (sub)nacionaliniu lygmeniu, šis pasiūlymas, atrodo, ne pasiūlė išeitis, o veikiau sukėlė klausimų, visų pirma dėl įvairių teksto teisinių dviprasmybių ir prieštaravimų, taip pat todėl, kad greta kitų apribojimus pagrindžiančių priežasčių nenurodytos aplinkosaugos problemos. Nors pirminė (sub)nacionalinio lygmens suverenumo GMO auginimo klausimu padidinimo idėja sulaukė plataus palaikymo, daugybę trūkumų turintis dabartinis pasiūlymo tekstas per pirmąjį svarstymą Europos Parlamente buvo sukritikuotas ir smarkiai pakeistas, EESRK vėliau jį išpeikė savo nuomonėje⁽¹²⁾. Taryboje tebesitęsia diskusijos dėl pasiūlymo, bet iki šiol nepavyko rasti visus tenkinančio sprendimo. EESRK manymu, šis klausimas yra labai svarbus, jį reikėtų spręsti prioritetine tvarka ir į jį būtina atsižvelgti, kai bus persvarstoma bendra GMO teisinė bazė. EESRK ragina Komisiją imtis aktyvių veiksmų plėtojant vaisingą dialogą su Europos Parlamentu ir Taryba, kad būtų sukurtas tvirtas teisinis pagrindas sprendimų dėl GMO auginimo priėmimui (sub)nacionaliniu lygmeniu remiantis pagrįstomis priežastimis, įskaitant įvairias aplinkosaugos, socialines ir ekonomines, etines ir kultūrinės aplinkybes. Kartu reikėtų numatyti valstybių narių ir (arba) regionų teisinę prievolę nustatyti privalomas sambūvio taisykles, kad būtų išvengta netyčinio pasėlių be GMO plotų užteršimo GMO.

6.5 EESRK pastaraisiais metais ne kartą ragino priimti ES teisės aktus dėl sambūvio, atsakomybės ir aiškesnio produktų su GMO ženklavimo⁽¹³⁾. Be to, Europos Teisingumo Teismas

neseniai, 2011 m. rugsėjo 6 d., sprendime, susijusiam su sambūvio klausimu, pakartojo, kad būtina panaikinti išliekančias teisinės spragas nustatant suderintą ES politiką. Šioje byloje dėl netyčinio medaus užteršimo genetiškai modifikuotų kukurūzų žiedadulkėmis Teismas patvirtino, kad ES teisėje visiškai netoleruojamos tokios neteisėtos GMO priemonės⁽¹⁴⁾. Šiame sprendime pabrėžiama, kad svarbu vykdyti veiksmingą, nuoseklią ir griežtą sambūvio ir gamybos grandinės atskyrimo politiką siekiant išvengti produktų be GMO užteršimo GMO, taip pat laikytis tinkamų atsakomybės ir padarytos žalos bei patirtų sąnaudų atlyginimo taisyklių taikant sambūvio priemones ir sertifikuojant tiekimo grandinę, taip pat numatyti galimybę uždrausti GMO auginimą atviraime lauke tam tikruose regionuose nustačius zonas (pavyzdžiui, medaus gamybos).

6.6 Nors 2010 m. liepos mėn. Komisijos rekomendacija dėl sambūvio yra lankstesnė už ankstesnę 2003 m. rekomendaciją, EESRK primygtinai pabrėžia, kad nė viena jų nėra teisiškai įpareigojanti ir todėl jomis negali būti nustatytos kokios nors privalomos plačių nacionalinių įgaliojimų sambūvio politikos srityje ribos, bet taip pat nenustatomos ir būtinos teisinės prievolės sambūvio normų klausimu. Dėl būsimo genetiškai modifikuotų nemaistinių pasėlių įvedimo kartu su genetiškai modifikuotais maistiniais pasėliais, pavyzdžiui, farmacijos, biokuro ar pramoniniuose produktuose, dar labiau išaugs veiksmingų sambūvio ir atsakomybės teisės aktų poreikis ir, EESRK manymu, svarbu jau dabar, ankstyvajame etape, imtis veiksmų ir spręsti šias problemas.

6.7 2008 m. gruodžio mėn. Aplinkos taryba paragino sustiprinti ir geriau taikyti dabartinę GMO teisinę bazę. Buvo nuspręsta, kad pažangos visų pirma reikia siekti šiose srityse: Europos maisto saugos tarnybos vykdomo aplinkosaugos rizikos įvertinimo ir po įvedimo vykdomos kontrolės ir stebėsenos protokolų didesnę vaidmenį patikint išorės ekspertams iš valstybių narių ir nepriklausomiems mokslininkams; GMO įvedimo ir auginimo socialinio ir ekonominio poveikio įvertinimo; ženklavimo ribų, kuriomis nurodomas GMO priemonių sėklose lygis; geresnės pažeidžiamų ir (arba) saugomų teritorijų apsaugos, įskaitant galimybę vietos, regionų ar nacionaliniu lygiu sukurti teritorijas, kuriose GMO būtų uždraustas.

6.8 Nors Komisija ėmėsi veiksmų kai kuriose iš minėtų sričių, bet reaguojant į Tarybos prašymus dar nepasiekta konkrečių rezultatų. EESRK pabrėžia, kad svarbu kuo greičiau žengti konkrečius, reikšmingus žingsnius priimant tinkamus teisės aktus ir politiką kiekvienu iš šių klausimų ir dėl pirmiau nurodytų teisinių spragų. Kalbant apie rizikos vertinimo ir valdymo procedūrų persvarstymą ir GMO leidimus, EESRK pritaria Tarybos ir Europos Parlamento rekomendacijoms, kad dalyvautų ne tik gamtos mokslų, bet ir socialinių mokslų specialistai, teisininkai, etikos specialistai ir pilietinės visuomenės interesų grupių atstovai, kad sprendimai būtų priimami atsižvelgiant ne tik į mokslinį pavojaus žmonėms ir aplinkai įvertinimą, bet ir į „kitus pagrįstus veiksnius“, pavyzdžiui, socialines ir ekonomines,

⁽¹²⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹³⁾ Pavyzdžiui, Žr. CESE, OL C 54, 2011 2 19, p. 51, CESE, OL C 157, 2005 6 28, p. 155, CES, OL C 125, 2002 5 27, p. 69 ir CES, OL C 221, 2002 9 17, p. 114.

⁽¹⁴⁾ Byla C-442/2009, Karl Heinz Bablok ir kt. prieš Freistaat Bayern.

kultūrinės ir etnines aplinkybes ir visuomenės vertybes. Tai taip pat padėtų įveikti visuomenės susiskaidymą GMO klausimu ir rasti išeitį iš politinės sprendimų priėmimo aklavietės.

6.9 Svarbus atidėtas projektas yra Tarybos prašymu Komisijos 2008 m. pradėtas dabartinės GMO ir genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų teisinės bazės vertinimas, kurio rezultatai turėjo būti pateikti šių metų pradžioje. Komisija pažadėjo Tarybai iki 2012 m. imtis teisės aktų peržiūrėjimo iniciatyvų ir EESRK pabrėžia, kad ši tikslą svarbu įgyvendinti. Bet kuriuo atveju vykdamas šią peržiūrą būtina panaikinti pirmiau minėtas reguliavimo spragas. Visų pirma Komisija, remdamasi paskelbta vertinimo ataskaita⁽¹⁵⁾, turi nedelsdama surengti plataus masto viešas konsultacijas, kad užtikrintų visuomenės indėlį į teisinės bazės peržiūrą. Tai be abejonės padės sumažinti visuomenės būgštavimus ir gali padidinti jos pasitikėjimą reguliavimo institucijomis.

6.10 Vienas iš aspektų, kuris neišvengiamai bus įtrauktas į būsimą darbotvarkę, yra GMO apibrėžtis. Nors genų inžinerijos mokslas ir produktai pastaraisiais dešimtmečiais vystėsi labai sparčiai, teisinė GMO apibrėžtis išliko nepakitusi nuo pirmų ES teisės aktų priėmimo 1990 m. Remiantis šiais teisės aktais GMO yra „organizmas, išskyrus žmones, kuriame genetinė medžiaga yra pakeista tokiu būdu, kuris paprastai nepasitaiko poruojantis ir (arba) natūralios rekombinacijos atveju“⁽¹⁶⁾. Tačiau akivaizdu, kad kai kurie genų inžinerijos metodai į šią apibrėžtį nepateko, todėl jiems negaliojo GMO teisinės bazės nuostatos.

6.11 Vis dėlto bėgant metams sukurta daug naujų augalų selekcijos metodų, kurie nebuvo numatyti nustatant dabartinę

teisinę bazę. Vienas jų – cisgenezė, kurią taikant genai perkeliama tarp tos pačios rūšies organizmų naudojant rekombinacinę DNR technologiją. Šių naujų metodų atveju kyla klausimas, kiek jie atitinka dabartinę genų inžinerijos apibrėžtį, ir, atitinkamai, ar tokiu būdu sukurtiems organizmams galioja dabartinė GMO teisinė bazė. Turint omenyje administravimo našumą, o juo labiau politinį ir visuomeninį priešišumą GMO, augalų selekcijos pramonei šių teisės aktų taikymo išimtis yra labai svarbi finansine prasme. Tai leis tokio pobūdžio inovacijas greičiau pasiūlyti rinkai išvengiant ženklinimo reikalavimų sukeltos neigiamos vartotojų reakcijos. Tačiau taikant šiuos metodus iš esmės naudojamos tos pačios genų inžinerijos technologijos, o patirtis dar nedidelė ir daug neaiškumų, todėl kyla tos pačios etinės, ekologinės, socialinės bei ekonominės ir politinės abejonės.

6.12 Kad užtikrintų vienodą valstybių narių požiūrį į šių naujų augalų selekcijos metodų ir juos taikant sukurtų produktų reguliavimą, 2008 m. Komisija sudarė mokslinę darbo grupę, kurią vėliau papildė politinė grupė, kad parengtų rekomendacijas dėl teisinio požiūrio. Buvo numatyta, kad abi darbo grupės ataskaitas pateiks iki 2011 m. vasaros ir į šias ataskaitas turės būti atsižvelgta, kai 2012 m. bus peržiūrima bendra GMO teisinė bazė. EESRK mano, kad labai svarbu ir toliau taikyti dabartinį procesą grindžiamą reguliavimą, ir todėl, turint omenyje naudojamus (rDNR) genų inžinerijos metodus, minėtiems naujiems augalų selekcijos metodams iš esmės turėtų būti taikoma Europos Sąjungos GMO teisinė bazė, nors taip sukurti augalai ar galutiniai išvestiniai produktai neturi apčiuopiamų skirtumų, palyginti su jų tradiciniais atitikmenimis.

2012 m. sausio 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.htm

⁽¹⁶⁾ Direktyvos 2001/18/EB 2 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2009/41/EB 2 straipsnio b punktas. Organizmu laikomas „bet koks biologinis vienetas, galintis daugintis ir perduoti genetinę medžiagą“.

I PRIEDAS

Skyriaus nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ¼ balsų:

3.8 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Įvairios pilietinės visuomenės organizacijos ir suinteresuotieji subjektai reiškia savo susirūpinimą GMO klausimu dėl skirtingų su aplinka, gyvūnų gerove, vartotojų, ūkininkų arba bitininkų interesais, kaimo ir pasauline plėtra, etika, religija ir kt. susijusių priežasčių. Pats Europos Parlamentas, taip pat EESRK ir nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos bei nepriklausomi mokslininkai ne kartą kritikavo GMO ir jų reguliavimą. Šalininkų gretose daugumą sudaro stambios genų inžinerijos patentus turinčios įmonės ir kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant kai kuriuos su GMO dirbančius ūkininkus ir mokslininkus, taip pat tarptautiniai prekybos partneriai, kuriems lankstesnis GMO reguliavimas Europos Sąjungoje įkūnija svarbius ekonominius interesus. Keletas iš dažniausiai nurodomų GMO privalumų aptariami 5 skyriuje. Biotechnologijų taikymo žemės ūkyje šalininkų ir priešininkų nuomonės labai skiriasi vykstant emocingoms ir aistringoms diskusijoms, kuriose moksliniu požiūriu dažnai trūksta techninio pobūdžio svarstymų. Dauguma mokslo srities atstovų tvirtai pasisako už tai, kad GMO naudojimas maisto produktų gamyboje pavojaus žmogaus sveikatai nekelia. Iš tikrųjų GMO naudojami mūsų kasdieniame gyvenime ir yra visiškai priimtini su žemės ūkiu nesusijusiose srityse. Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras ne kartą yra pažymėjęs, kad genetiškai modifikuoti maisto produktai jokiū būdu nėra pavojingesni už ekologiškus ar tradicinius maisto produktus. Vis dėlto tiesa, kad įvairios pilietinės visuomenės grupės, visu pirma aplinkosaugos ir vartotojų apsaugos organizacijos, pagrįstai atkreipia dėmesį į aplinkos apsaugos, bendro kultūrų auginimo, etikos ir didelių tarptautinių bendrovių monopolio problemas, todėl šį klausimą reikia svarstyti objektyviai. EESRK savo ruožtu pripažįsta, kad biotechnologijos yra pagrindinė priemonė spręsti maisto problemą⁽¹⁾, tačiau nusprendė diskusijų metu išsamiau aptarti biotechnologijų taikymo ES privalumus ir trūkumus“

Balsavimo rezultatai

Už	91
Prieš	122
Susilaikė	19

5.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Taigi, pasaulinė maisto krizė visų pirma yra ne gamybos, o paskirstymo problema (pasaulinė gamyba sudaro 150 proc. pasaulinio suvartojimo), kurią išspręsti padėtų ne žemės ūkio inovacijos, o politinės ir ekonominės priemonės. EESRK pripažįsta, kad apsirūpinti maistu pasaulyje bus dar sunkiau dėl spartaus gyventojų skaičiaus didėjimo. Tokios tarptautinės organizacijos kaip Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), didelės NVO, pavyzdžiui, „Oxfam“, ir neseniai paskelbta Jungtinių Tautų autoritetingos žemės ūkio mokslų institucijos, Tarptautinio vystymuisi skirto žemės ūkio mokslo ir technologijų vertinimo (IAASTD) komisijos, ataskaita vieninai pabrėžia tvaraus ūkininkavimo, kuris leidžia užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą ir savarankiškumą, svarbą. Šie autoritetingi vertinimai patvirtina, kad būtina tvarti ir ekologiška ūkininkavimo praktika ir metodai, ir nurodo, kad svarbus vaidmuo turėtų tekti ne tiek GMO kiek alternatyviems metodams. Geriausias tokio alternatyvaus metodo pavyzdys yra IAASTD ir kitų minima selekcija pasinaudojant žymenimis, kurią taikant naudojami žymenys siekiant tikslinai ir veiksmingai atrinkti tam tikras savybes, bet nesiimama rizikingų arba neprognuojujamų genetinių manipuliacijų ar genų transplantacijos. Selekcijos pasinaudojant žymenimis veiksmingumas jau įrodytas ir ji pigesnė už genų inžineriją, todėl galėtų tapti gincų nekylančia GMO alternatyva, o mažesnė kaina padėtų išvengti patentų ir rinkos koncentracijos problemų. Nors būsimas GMO potencialas neturi būti nuvertintas, sąmoningas sprendimas vystyti ne genų inžinerijos metodus ir tvaraus ūkininkavimo praktiką galėtų ES suteikti didelį konkurencinių privalumų, kurių ji neturėjo GMO atveju. Aktyviai investuodama į tvarų žemės ūkį ES sugebės užimti unikalią ir inovacijomis pagrįstą pasaulinio lyderio poziciją, kuri turės teigiamo poveikio ES ekonomikai ir užimtumui, inovacijoms ir konkurencingumui. Be to, tai turėtų labiau atitikti būsimoje BŽŪP numatyta, biologinei įvairovei palankų ES ūkininkavimo modelį. Kaip nurodyta EESRK parengtose nuomonėse dėl žemės ūkio ir mokslinių tyrimų, inovacijoms, modernizacijai ir naujoms technologijoms žemės ūkio srityje turi tekti pagrindinis vaidmuo siekiant plėtoti tvarų žemės ūkį, kuris būtų našesnis ir pasižymėtų tausnesniu gamtos išteklių, pavyzdžiui, vandens ir žemės, valdymu. Tam tikrais atvejais biotechnologijos gali prisidėti prie kovos su badu, tačiau būtina, kad pagal Europos žemės

⁽¹⁾ Žr. pirmininko S. Nilsson išvada, pateiktas EESRK kartu su Europos Komisija surengtoje konferencijoje „Maistas visiems“ (angl. Food for everyone) siekiant prisidėti prie G20 apsirūpinimo maistu saugumo klausimu.

ūkio modelį būtų užtikrintas ekologinio, tradicinio ir genetiškai modifikuotus organizmus naudojančio žemės ūkio sambūvis. FAO, G 20, Pasaulio bankas ir pats EESRK pripažino, kad sprendžiant apsirūpinimo maistu problemą, reikia plėtoti mokslinius tyrimus siekiant išvesti sausrui atsparesnes ir derlingesnes augalų rūšis, kurios leistų geriau panaudoti žemę ir suvartoti mažiau energijos. Šiuo požiūriu genetinis modifikavimas, be abejonės, gali būti labai vertingas.“

Balsavimo rezultatai

Už	83
Prieš	139
Susilaikė	13
